

Den tyvagtige amtsrådssekretær

Carl Theodor Ibsen (1820-1901)

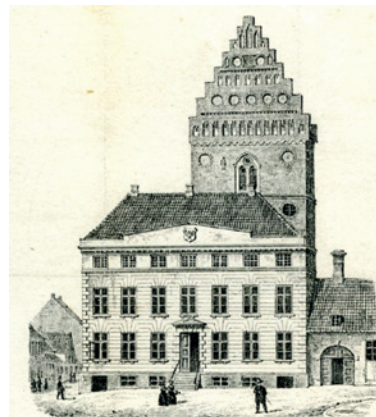
Tugthuskandidat

Carl Theodor Ibsen blev født i en respektabel militær musikerfamilie i 1820 i København. Som enebarn fik han den bedste skolegang. Han var lidt af en vanskabning: lille af vækst med en pukkel på ryggen og en deform brystkasse. Til gengæld havde han et godt hoved. Efter konfirmationen kom han i lære som apoteker i Nykøbing Sjælland. Det varede kun tre måneder. Så rendte han af pladsen efter at have lænset kassen for 15 mark. Far betalte apotekeren, og Carl Theodor kom nu i lære på Domapoteket i Roskilde. Her stak han af efter ½ års læretid. Han har sandsynligvis også taget af kassen her, men det var gjort så behændigt, at apotekeren ikke kunne bevise noget.

Så kom han i urtekræmmerlære i København. En dag blev han sendt i byen for at betale en regning. Det var for stor en fristelse, så han beholdt pengene og begyndte at bruge af dem, men blev hurtigt fundet. Far pungede atter ud, og læ-

Ting- og Arresthuset i Roskilde opført i 1878 af murermester Carl Schlemmermann. Her sad embedsværket i forhuset og arrestanterne ude bagved i passende afstand. Ibsen kom til at prøve begge dele. Foto i Roskilde lokalhistoriske Arkiv.

Carl Theodor Ibsens arbejdsplads på torvet i Roskilde i godt 25 år, idet rådhuset også husede Roskilde Amt frem til 1878, hvor amtet flyttede over i sit nye domicil på Jernbanegade i Ting- og Arresthuset.

Domapoteket, Algade 8, som det så ud, da Ibsen var i apotekerlære. Det gamle hus blev delvis revet ned og erstattet af et nyt i 1868. Forhuset blev dog først nedrevet i 1895 og erstattet af arkitekt Mørck Hansens markante facade, som vi kender i dag. Foto: senest 1868 ved Nationalmuseet.

Stiftamtmand over Sjællands Stiftsamt og amtmand over Københavns Amt, baron Johan Christian Bille-Brahe til Selsø (1819-1899), Carl Theodor Ibsens alt for godtroende chef fra 1873 til 1889. Gengivet efter Antoniewitz, Wilhelm von og Ernst Verwohlt: Roskilde Amtsråd 1842-1967. Roskilde Amtsråd. 1967.

repladsen gik tabt. Men nu var han efterhånden for gammel til at få en ny læreplads.

I stedet slog han ind på en kriminel løbebane. Han fandt på at skrive falske udleveringssedler til urtekræmmere. De godtroende kræmmere udleverede de ønskede varer, som Ibsen derpå afhændede på det lyssky marked. Politiet kom efterhånden på sporet af ham og anholdt ham. Han tilstod alt og fik i 1840 en dom på 4 års tugthus. Den 2. juni 1840 smækkede porten til Møns Tugthus bag Carl Theodor. Man skulle hermed tro, at hans kriminelle løbebane fra nu af var kridtet af, men det kom til at gå helt anderledes.

Underslæb og social opstigning

Tugthusbestyreren lagde mærke til den dygtige unge mand

og tog ham med på kontoret, hvor han blev sat til at føre tugthusets regnskaber. Han forbedrede systemet og gjorde sig efterhånden uundværlig. Da de 4 år var til ende, blev han på kontoret som regnskabsfører, men nu med fuld løn. Omkring 1850 blev tugthuset imidlertid nedlagt, og Ibsen blev fyret, men samtidig udstyret med en flot anbefaling, hvor der intet stod om hans kriminelle fortid.

Ibsen fik derfor hurtigt en stilling på Roskilde Amtsstue. I Roskilde traf han Jacobine Wilhelmine Schmidt. Hun drev en pigeskole sammen med en ældre ugift søster. Parret blev gift i Roskilde Domkirke i 1856. Fra amtsstuen søgte Ibsen over til Roskilde Byskriverkontor, hvor han var ansat som fuldmægtig fra 1855 til 1877. Samtidig med, at han bestred dette embede, blev han konstitueret som amtsrådssekretær

Amtsrådssekretær Ibsen og han kone boede herskabeligt i en stor lejlighed på første sal med udsigt over torvet (i den anden ejendom fra venstre). Foto: Kristian Hude. Ca. 1900.

Carl Theodor Ibsens foretrukne "legeplads" i København var Kongens Nytorv, hvor han spiste på Hotel d'Angleterre og lod sig underholde i Det kongelige Teater senere på aftenen. På disse ture var amtsrådssekretæren omringet af tjenende ånder, der gerne ville have andel i hans rundhåndede drikkepenge. Fotografi fra 1875. Postkort fra omkring år 1900.

ved Roskilde Amtsråd og fra 1868 fastansat i denne stilling. Fra stilling til stilling blev han udstyret med strålende anbefalinger. På grund af flid, ordenssans, stor kapacitet i korrespondance, bogføring og opstilling af regnskaber var der ingen, der tænkte på at undersøge hans omgang med de mange penge i de offentlige kasser. Da han havde adgang til flere kasser, kunne han dække over sine underslæb ved at overføre penge fra den ene kasse til den anden, når der skulle være kasseeftersyn, men efterhånden var beløbene så store, at det ikke kunne fortsætte.

I 1873 kom imidlertid den store chance, da baron J. C. Bille-Brahe til Svanholm blev stiftamtmand. Han havde som højtstående embedsmand været vant til at overlade det praktiske arbejde til underordnede. Så hvorfor ikke overlade hele ansvaret til den kompetente amtsrådssekretær? Sådan blev det, og Ibsen, der efterhånden havde fået en stor levestof, overtalte nu sin principal til at optage et større lån, så der kunne komme flere penge i amtets kasse. Bille-Brahe spurgte ikke om årsagen til dette behov, der udelukkende lå hos amtsrådssekretæren! Baronens spurgte heller ikke til de næste ca. 50 anmodninger om optagelse af nye lån trods beløbenes tiltagende størrelse.

De muntre år

Skattemandtallerne fra Roskilde Købstad viser, at han havde en ganske god, legal indtjening ud over alle bedragerierne. Hvad gik pengene så til? For det første indrettede amtsrådssekretæren og hans hustru deres lejlighed på Raadhustorvet (i dag Stændertorvet) yderst luksuriøst. For det andet morede det ham at spille hasard, hvor indsatserne blev større og større. For det tredje tog han ofte til København, hvor han indlogerede sig på Hotel d'Angleterre og førte sig frem som en "grand seigneur", der spiste, drak og røg i stor luksus og

siden kørte over Kongens Nytorv og gik i Det kongelige Teater. Fruen var ikke med på disse soldeture.

Han var også godgørende over for fattige slægtninge. Til gengæld vendte det gode borgerskab i Roskilde ryggen til ham. Han kunne jo ikke dokumentere en passende fin afstamning. Det ærgrede ham at skulle affinde sig med. Men hvad gjorde det, når årene gik i stor munterhed med et behageligt luksusliv. Ibsens held fik imidlertid en brat ende i 1889, da stiftamtmand Bille-Brahe skulle pensioneres. Der var stor afskedsmiddag, hvor også Ibsen holdt tale og fremhævede, at stiftamtmandens afgang ville betyde et uerstatteligt tab for ham.

Tilbage til tugthuset

Det kom til at passe, for nu tiltrådte C. P. M. Bache som stiftamtmand. Han var snarere mistroisk end godtroende over for sine underordnede. Det fik Ibsen hurtigt at føle, og da der var et kasseeftersyn i vente på amtsrådskontoret, stak han af. Han tog til Gøteborg, hvorfra han agtede sig til USA med en emigrantdamper. Han nåede frem en onsdag og indlogerede sig på byens førende hotel under eget navn, men skibet ville først afgå om lørdagen, så han hyggede sig i mellemtiden.

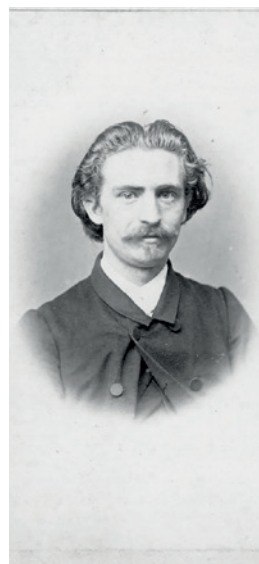
Men torsdag nat blev han anholdt af det svenske politi og siden ført tilbage til Danmark. Her tilstod han alt, og ved kasseeftersyn af diverse offentlige kasser, som han havde haft adgang til, kunne man konstatere, at han i alt havde svindlet sig til 245.000 kr., hvilket omregnet til vore dages penge ville svare til op imod 5 millioner kroner, brugt på tant og fjas.

Ibsens bo indbragte 7.000 kr. – en dråbe i gældshavet! Til gengæld fik amtet dækket sit tab fuldt ud, idet den pensionerede stiftamtmand, baron J. C. Bille-Brahe til Svanholm, vedkendte sig sit moralske ansvar og betalte de 193.000 kr., som Ibsen havde lænsat amtskassen for igennem mange år.

Carl Theodor Ibsen fik tre års fængsel ved Roskilde Købstads Ekstraret for sine omfattende bedragerier. Hans

Horsens Tugthus, hvor Ibsen afsonede sin fængselsdom fra 1890 til 1893.
Stik kopieret fra www.fynshistorie.dk.

Thomas Rousseau-Jensen, inspektør ved Roskilde Amts Syge-, Daare- og Arbejdsanstalt, som amtspsygehuset oprindeligt hed.

Han forfalskede sygehusets regnskaber og berigede sig selv i de 7 år, han var ansat fra 1883 til 1890. Han var Ibsens medsamensvorne tillige med politifuldmægtig Frederik Bertelsen. Når der skulle være kasseeftersyn, hvilket meldtes på forhånd, lånte de af hinandens kasser.

Rousseau-Jensen idømtes 15 måneders forbedringshus. Bertelsen fik en dom på 2 års forbedringshus og idømtes tillige en erstatning på 652 kr. Visitkortfoto ca. 1880. Roskilde lokalhistoriske Arkiv.

*En sidste rest af Roskilde Fattiggård er beva-
ret i Bredgade. Her
henlevede Ibsen sine
sidste triste år fra 1893
til sin død i 1901. Foto:
Jeppe Tønsberg 2018.*

kone flyttede fra den dyre lejlighed hen i Asylgade på det fattige Sankt Jørgensbjerg. Efter udstået straf endte Ibsen på Roskilde Fattiggård i Bredgade, hvor han døde i 1901 som et usselt fattiglem.

Kilder og litteratur:

Roskilde Købstads skattemandtal. Nytorv. Årgang 1880-89.

Roskilde Avis 19/10, 21/10, 22/10, 23/10, 24/10, 25/10, 30/10 1889 og 14/2 1890.

Antoniewicz, Wilhelm von og Ernst Verwohlt: Roskilde Amtsraad 1842-1967. Roskilde Amtsraad. 1967, s. 225-233.